

Őt kívánja a gyűjtött, behordott mag!
Csengeti üllő munkásnak naphosszat!
Míg béke van, valamit csak találunk!
Tán ingünk nő, tán megtelik a tálunk!
Míg béke van, megéjük erre-arra!
Míg élhetünk, szebben nézzünk a bajra!
Míg béke van, vetünk, ültünk időben!
De jó is élni szép békeidőben!

Szólo:

Pajtások! Tisztelt ünneplő közönség! Énekeljünk együtt! Szálljon John Lennon dala, a Békedal!

Dal:

John Lennon: Békedal

Megjegyzés:

Enktanáraink a felső tagozaton megtanították a dalt a rendezvény előkészítő időszakában, ezért is hangzott ilyen bátran a felszólítás. Gyerekeink örömmel énekeltek. Az egyik kolléga gitárral kísérte őket.

Játék:

A kisdobosok, akik a műsor elején szerepeltek, labdáikat dobálva az együttes éneklés végén beszaladtak a „színpad”-ra, itt az úttörőkkel alkottak kört. A befejező képhez így állítottuk a gyerekeket:

- középre a májusfát;
- körülötte a legnagyobb pajtásokból álló kör;
- a közepes magasságúakat;
- a kisebb növések és a kisdobosok által alkotott kör követte, ez a külső kör guggolt;
- a köröket alkotó gyerekek egymás kezét fogták, a közönséggel szemközt fordultak.

Megjegyzés:

Nagyon gyorsan kell megalkotni ezt a színpadképet, csak úgy lesz hatásos, meglepetésszerű!

Zene:

Vivaldi: Tavasz - részlet.

Megjegyzés:

Az I. tétel úgynevezett „sláger”-részét forgattuk lemezjátszóról, közben ellentétes irányba mozogt minden kör.

SUGÁR JÁNOSNÉ

Baja

A gyakorlókert lehetőségei a megismerő tevékenység fejlesztésében

Ismerjük azt a megfogalmazott követelményt, hogy a pedagógus feladata a tanuló személyiségének megismerése és sokoldalú fejlesztése.

A megismerő tevékenység fejlesztésére igen nagy lehetőség van technikai tanításunk során a műhelyben, de a gyakorlókertben egyaránt.

A munkaelv jelentősen segíti a gyermek fizikai fejlődését, de ez még nem elegendő. A munka is szerepet játszik az emberi pszichikum fejlődésében.

Az emberi tevékenység lehetővé teszi a valóság megismerését és átalakítását. A tevékenység végrehajtása ugyanakkor hatást gyakorol magára a megismerő és a cselekvő, vagyis a tevékeny emberre. Ez a hatás abban áll, hogy különböző tevékenységek gyakorlása kifejleszti az emberben a sikeres végrehajtáshoz szükséges képességeket.

A képességek kialakításának egyetlen útja a tevékenységek gyakorlása, s erre ad módot a technika „B” tanítása során a gyakorlókert, ahol mód nyílik tapasztalatszerzésre, kísérletezésre, következtetések levonására, megállapításra megfigyelésük során.

Galilei mondta „Az embert nem lehet valamire megtanítani, csak hozzásegíteni ahhoz, hogy a tudást maga szerezzék meg.”

Hasonlót fogalmazott meg Taine: „Csak azt értjük, amit magunk ragadtunk meg.”

A tanulók képességeinek megszerzését mi csak azzal segítjük elő, ha megszervezzük, irányítjuk és értékeljük azokat a tevékenységeket, amelyeknek nyomán a tanulók képességei kifejlődnek.

Milyen tevékenység megoldására ad lehetőséget a gyakorlókert?

Témakörök 5–8. osztályig a következők:

1. Talajtani alapismeretek;
2. Vetőmagtulajdonságok, vetőmagvizsgálat, magvetés módjai;
3. Zöldsejtnövények és dísznövények palántanevelése, palántázás, hajtatás;
4. Zöldsejtnövények és dísznövények ápolása;
5. Fásnövények szaporítása, nemesítése, telepítése és gondozása;
6. Zöldsejtfélék betakarítása;
7. Gyümölcsfélék betakarítása (csak egy része).

A felsorolt témakörökhöz részletesebben a következő megismerő tevékenységre van mód a gyakorlókertben.

1. Talajtani alapismeretek anyagának elmélyítéséhez:

A mintagödör ásása után mód nyílik arra, hogy a tanuló saját tapasztalata alapján is elfogadja azt, amit tanult az egyes talajtípusokról.

Amíg ássa a gödrot, megismerkedik a talaj kötöttségével, érzékeli a szín és szerkezet közötti összefüggést. Nem lesz száraz fogalom számára. A talajnak a művelő eszközzel szembeni ellenállását kötöttségnek nevezzük. (5. o.)

Megismerkedik az alap és kiegészítő talajműveléssel, felhasználja előző évi talajtani alapismereteit. Módja van arra, hogy gyakorolja az ásást, lazítást, egyengetést, tömörítést. Mindezeket nem céltalanul gyakorolja, hanem magagykészítésnél vagy növényápolási munkák során.

Igy lassan látja az összefüggést is egy-egy technológiai folyamat között. Össze lehet hasonlítani a jó talajmunka helyén fejlődött növényeket a hiányosan előkészített talajban fejlődött növényével. Látni fogja a talajelőkészítés fontosságát: később felülősejteltetesebben dolgozik.

E megfigyelés elősegíti meggyőződését, hogy a növények életfeltételeit az ember meg tudja változtatni, fejlődésüket előnyösen befolyásolni.

Készíthet magagyat kisüzemi hasznosításra (ágyások kijelölésével), vagy nagyüzemi módon.

Össze tudja hasonlítani a gépi talajelőkészítést: szántást, tárcsázást, a boronálás utáni kész magagyat, vagy az ásással, gereblyézéssel készült talajelőkészítést.

Talajelőkészítés előtt a (6. osztályos) tanulók elvégzik a szerves- és műtrágyázást. Kísérleti parcellában megfigyelhetik az adagolt trágyafélék hatását a növény fejlődésére.

Megfigyeléseiket, tapasztalataikat, következtetéseiket falijútságon társaik tudtára is adhatják.

Elvégezhetik az adagolás mennyiségi kísérletét, vagy megvonással a hiánytünetek felismerésének lehetőségét.

Munkájuk során megismerik a talaj élő és élettelen alkotó elemeit, a tápanyag-visszapótlás jelentőségét a talaj termőképességének fenntartásában és fokozásában.

Megfigyelhetik, hogy egységnyi területen (alap és kiegészítő) a trágyázás milyen hatással van a hajtatasos természetben különböző növényfajok esetében. Pl.: uborka, paradicsomhajtatas – táptalajban vagy enélkül –, szerves és szervetlen trágya adagolásával + levéltrágyázással. Milyen hatással van a növekedésre, kötődésre, termés-mennyiségre.

Megfigyelhetik a gyomirtó szerek, levéltrágyák hatásmechanizmusának eredményeit.

2. A vetőmag tulajdonságaival – csíráztatási próbával elméletben, gyakorlatban is – megismerkednek. Elvégzik a különböző vetési módokat. Van lehetőség szórva, sorba, fészekbe vetésre. Kísérleti parcellában megfigyelhetik a magtakaró vastagságának megállapítását milyen módon végezzük el, mekkora vastagság a legoptimálisabb.

3. Részben vagy egészben (több év folyamán) részt vesznek a zöldségnövények, dísznövények palántanevelésében. Van lehetőség megfigyelést gyűjteni szabadföldi palántanevelés során.

Itt gyakorolhatják a szemenkénti és a sorba, vagy szórva vetési módot (hátrányára fel kell hívni a tanulók figyelmét).

Végezhetnek tűzdelést 1–2 leveles vagy fejlettebb palántával – össze tudják hasonlítani a tűzdelés nélküli, a tűzdelés és a tápkockába nevelt palánták fejlődését.

Megtanulják a helyes palántázási módot, az ültetőfa helyes használatát, a helyes ültetési mélység megválasztását.

4. A kifejlődött zöldségnövényeket, dísznövényeket rendszeresen gondozzák. Elvégzik a gyomlálást, gyomirtó kapálást, megállapítják, mikor, hol, melyiket tudják alkalmazni.

A ritkítást, egyelést ismerve már a növény tenyészterület-igényét is ki tudják számolni, és ehhez alkalmazkodva hagyják meg a növényegyedszámot folyóméterre vagy m² területnagyságra megfelelően.

Gyakorolják az öntözési módot, adagolják a megfelelő vízmennyiséget a növény vizigényének megfelelően.

Rendszeresen elvégzik a talajporhanyítást vagy a gyomirtó kapálást a célnak megfelelően az eszköz helyes használatára figyelve.

Van módjuk arra, hogy összehasonlítást végezzenek a kézi és a gépi talajapó-lási munkák között, melyet gyakorlókertünkben a kis rotációs kapával végezhetnek el (8. o. tanulók). Megfigyelhetik, hogy a kísérleti parcellában milyen hatással van a kultúrnövény fejlődésére a későn végzett vagy el sem végzett növényápolási munka, s milyen kihatással van ez a terméseredményre, nagyüzemben milyen következményekkel jár. Ennek a népgazdaság számára fontos szerepe van a szemlélet formálásában.

5. Kevés lehetőség nyílik a fásnövények szaporítására, nemesítésére. De a dísz-növények szaporítási módjaként a tőosztást elvégezhetjük. S a cserjék szaporítási mód-ját és művelési módját is minden kertben 1–2 növényegyeden keresztül be kell mut-atni. Legalább egy fa helyes ültetési módját is be kell mutatni.

Gondozásuk rendszeres munkát, növényvédelmet igényel. A tanulók megfigyelé-seiket az évfolyamnak megfelelő követelmény szerint végezzék el. Végezzenek össze-hasonlítást kirándulások során látott nagyüzemi módszerekkel.

6. A zöldségfélék betakarítása a gazdasági év folyamán szinte folyamatossá vá-lik. Meg kell oldani, hogy a tanulók részt vegyenek osztályonkénti követelményeknek megfelelő betakarítási munkában.

Pl.: levélzöldségek 5. osztályban. Van módja minden tanulónak szedni, a piaci

előkészítési munkát elvégezni. Csak a tömeges szedésbe segítenek be a többi csoportok. Ezt az elvet be kell tartanunk minden zöldségféle betakarításánál, értékesítésre való előkészítésénél.

Tárolási módok közül bemutatjuk azt, amelyre a helyi lehetőség szerint mód van.

Kevesebb tanuló tudja elvégezni a szakszerű betakarítást a gyümölcsféléknél. Azonban egy-egy gyümölcsfaj szedését minden jól betelepített gyakorlókertben be lehet mutatni. Gyakorlásra 7-8. osztályban a nagyüzemi munkák során van mód.

A röviden felsorolt témakörökből is következik, hogy egy szakszerűen megtervezett, elkészített, betelepített és felszerelt gyakorlókert lehetőséget ad a tantervi követelmények elsajátítására úgy, hogy a tanuló a megtanult elméleti anyagot gyakorlati tapasztalati úton is megismerje, megfigyeléseivel kiegészítse, és következtetéseket vonjon le.

Érezni fogja a gyakorlat és az elmélet szoros kapcsolatának, nélkülözhetetlenségének szükségszerűségét. A városi tanuló egyetlen lehetősége az alapvető agrótechnikai módszerek tapasztalati úton történő megismerésére.

A gyakorlókert lehetőséget ad az elméleti anyag tudatos kísérletező, tapasztalat-szerző elsajátítására, de felelősségteljesebb közösségi nevelésre is.

A technológiai folyamatok egy-egy részének pontos elvégzése igen nagy felelőség az azt végző tanuló vagy közösség számára. A részfolyamat pontatlansága termelékiesést eredményez - nő a felelősségérzet.

A gyakorlókertekben végzett munka alapvető szervezési feladatokat von maga után. Meg kell oldani a munkacapatok mint kis egységek létrehozását 4-6 fővel, vezetőjüket önkéntesen válasszák meg.

Feladata a csoport munkájának részellenőrzése, a szerszámfelelőssel a szerszámok biztosítása, munkára alkalmasságuk ellenőrzése, befejezéskor pedig a tisztaság ellenőrzése. A munkacapat-vezetőket egy brigádvezető tartja össze, aki a tanártól kapott utasítás szerint bonyolítja le a munkafolyamat-cseréket, -váltásokat. Ellenőrzi a kamrában a szerszámok rendjét, vigyáz a terem vagy a munkahely fegyelmére, rendjére. Ha a tanulófelelősök tudják feladatukat, érzik felelőségüket, igen nyugodt körülmények között valósíthatjuk meg a tantervi követelményeket.

Ne feledkezzünk meg az önbírálatról, a közösség bírálatáról. Ezután értékeljük: jó hatást, fegyelmezett munkát érhetünk el vele. A büntetés ne túlmunka legyen, de a rosszul dolgozó tanuló a következő órán a hiányosan elvégzett munkaterületen dolgozzon, és jelentheti, hogy munkáját most gondosan elvégezte.

Nő az értéke a felelősségteljes munkavégzésnek a központi gyakorlókertben. De csak akkor váltja be reményét, ha minden iskola egységes szervezési és fegyelmezési értékelési elv alapján tevékenykedik.

Célunk a követelmények megvalósítása mellett a munkához való viszony formálása, a munka megszerettetése is.

A munka fontosságáról - személyiségformáló szerepéről - Lunacsarszkij is megemlékezik, amikor a munkaiskola fontosságáról ír. Azt mondja „... olyan iskola ez, amely megfelel a modern kor és az új társadalom igényének. Pedagógiai felfogásának forrásai a marxista képzettségben és korszerű pedagógiai tájékozottságában rejlik.”

Támogatnunk kell a tanulók szabadfoglalkozásait, ahol az őket különösen érdeklő részleteket dolgozzák fel, egyéni kutatásokat végeznek; vagy az iskolákban működtethető fakultációs csoportok munkáját, mely szerves kiegészítője lehet a csökkentett óraszámú gyakorlókereti munkának.

A munka csak akkor örömteli, csak akkor erősíti a kötelességtudatot, ha reális, teljesíthető követelmények elé állítja a tanulókat.

A teljesíthető munka sikere hatalmas ösztönző erő.

Milyenek képzelem el az ideális gyakorlókertet, ahol a technika B változat tantervi anyagát a követelményeknek megfelelően meg lehet valósítani?

- Csak a legfontosabb zöldségfélék magvait kellene biztosítani, de oktatható legyen minden vetési mód. Ehhez csak minimális tenyésztőterületet kellene kialakítani.

- A környezetvédelem tudatosításának jelentőségét segítené elő a tájjellegnek megfelelő díszkert kialakítása egynyári növényektől a fák-bokrok telepítéséig.

(Szaporítási módok gyakorlására igen jó mód!)

- Biztosítani kell a kísérleti parcellákat!

- Osztályonként - a sokrétű vizsgálati mód biztosítására - a tervszerű szétosztást nem szabad elmulasztani.

- Lehetőséget kell adni egy tenyész kert kialakítására, ahol bemutató parcellában gazdasági, gyógynövények és fűszernövények kerülnének. Ez biztosítaná a környezetismeret és élővilág órákra a szemléltető anyagot, s éreztetné a természettudományos tantárgyak közelségét.

Helyt kell kapni egy egyszerű kis meteorológiai állomásnak is a kertben, hogy a tanulók meteorológiai megfigyeléseket végezhesenek.

*Kellemes vakációt, jó pihenést
kíván minden kedves Olvasójának,
Munkatársának*

*a Módszertani Közlemények
Szerkesztősége és Kiadóhivatala*